

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ І ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

УДК 001.75:728.1:658.330

Сєвка В.Г.
доктор
економічних наук,
професор кафедри
економіки
підприємства
Донбаська
національна
академія
будівництва
і архітектури

Попова І.В.
кандидат
економічних наук,
доцент кафедри
банківської справи
Донецький
національний
університет
економіки і торгівлі
імені Михайла
Туган-Барановського

Анотація. В статті розглянуто науково-практичні підходи щодо реалізації інноваційної стратегії відтворення економічного потенціалу за допомогою побудови організаційного і фінансового механізму. Запропоновано комплексний підхід щодо застосування інноваційної складової щодо відтворення економічного потенціалу.

Ключові слова: інновації, стратегія, механізм, економічний потенціал, регіональна економіка.

Аннотация. В статье рассмотрены научно-практические подходы к реализации инновационной стратегии воспроизведения экономического потенциала с помощью построения организационного и финансового механизма. Предложен комплексный подход по применению инновационной составляющей по воссозданию экономического потенциала.

Ключевые слова: инновации, стратегия, механизм, экономический потенциал, региональная экономика.

Abstract. In the article the theoretical and practical approaches to the implementation of innovative strategies playback economic potential by building organizational and financial mechanism. An integrated approach to the use of innovative component for playback economic potential.

Keywords: innovations, strategy, mechanism, economic potential, regional economy.

Постановка проблеми. Організаційно-економічні механізми регулювання управ-

лінської діяльності в регіональному вимірі пов'язуються із налагодженням взаємодії та ефективного взаємовпливу керуючої та керованої системи. Керуюча система на основі наявної інформації про стан, проблеми та перспективи розвитку регіону або окремої галузі в регіоні за допомогою різних методів, інструментів, засобів та важелів впливає на керовану систему для досягнення спільно визначеного результату. У механізмі економічного управління регіоном виділяють процеси планування, регулювання, координації дій учасників, організації та контролю результатів на основі застосування інституціональної, фінансової, наукової та іншої підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед досліджень відомих економістів питанням відтворення потенціалу галузі житлового будівництва варто визначити Асаула А.Н., Казакова Ю.М., Пасяду Н.І., Денисова І.В. [1,2], Федоніна О. С., Рєпіна І. М., Олексюка О. І. [3] та інші. Інноваційну складову в своїх працях розглядали Жихор О. Б. [4], Яковлева Н. Г. [5] тощо.

Таким чином, механізм реалізації стратегії – це вибір послідовності виконання стратегії, набору найбільш доцільних принципів, функцій, методів, інструментів і важелів та інституціонального забезпечення для переходу від одного етапу до іншого, управління процесом досягнення поставлених стратегічних пріоритетів

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Помилковим є підхід до

формування механізму реалізації стратегії виключно на основі її інституціонального забезпечення, адже створення відповідних інституцій не є гарантією досягнення поставленої мети. В умовах обмеженості ресурсів створення нових утворень є недоцільним, варто використовувати можливість вже існуючих, спиратися на здатність системи до саморозвитку і саморегулювання.

Мета статті. Головною метою цієї статті є обґрунтування основних положень розробки організаційного і фінансового механізму реалізації інноваційної стратегії відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні

Виклад основного матеріалу. На основі сказаного, можна стверджувати, що механізм реалізації стратегії відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні – це сукупність організаційних та економічних принципів, функцій, методів, інструментів і важелів впливу на досягнення поставлених стратегічних пріоритетів у регіональному розвитку житлового будівництва та відтворення житлового фонду.

При постановці мети стратегії варто встановити загальну формулу відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні.

Побудова організаційного механізму реалізації стратегії відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні має спиратися на такі принципи:

- необхідність забезпечення реалізації житлової політики у регіоні, яка буде ефективною як за адресним принципом та у окремих секторах житлового будівництва, так і для підвищення житлової забезпеченості населення регіону в цілому;

- формування організаційної системи забезпечення реалізації стратегії на основі узгодження інтересів держави, регіону, громади та окремого мешканця в сфері забезпеченості житлом бажаної якості та нормативної кількості;

- досягнення керованості системи на основі «м'яких» методів і розвиток конкуренції на ринку житлового будівництва, перехід від зарегульованості до саморегулювання процесів відтворення житлового фонду;

- вибір організаційних інструментів та правового забезпечення відтворення економічного потенціалу житлового будівництва за принципом раціонального викори-

стання ресурсів і досяжності стратегічних пріоритетів.

Економічний механізм реалізації стратегії відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні варто формувати з урахуванням таких принципів:

- фінансове забезпечення реалізації стратегії варто формувати з поступовим переходом від централізованого фінансування за програмами за рахунок державного, обласного і місцевого бюджетів до інших джерел фінансування;

- система економічних інструментів, що обираються для механізму реалізації стратегії, має стимулювати громадську активність і підтримку на всіх етапах реалізації стратегії;

- варто враховувати обмеженість фінансових ресурсів і надавати перевагу організаційному забезпеченню процесу.

У цілому принципи механізму реалізації стратегії можуть бути поділені на загальні і специфічні та відповідати особливостям економічних відносин у житловому будівництві.

Функції механізму реалізації стратегії відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні мають відповідати особливостям регіональної економіки та будуватися на підходах регіонального менеджменту. Враховуючи виділені принципи, до функцій механізму відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні пропонується віднести: планування, регулювання, координацію дій учасників, організацію та контроль.

Процес планування в реалізації стратегії – це визначення послідовних етапів і дій щодо забезпечення виконання положень стратегії. Основною планування є визначений у стратегії план операційних заходів із встановленим їх переліком, обсягами фінансування і відповідальними особами за реалізацію кожного заходу. Важливим є усунення конфлікту інтересів при переході від одного етапу до іншого. Система планування ґрунтується на виборі і вірному застосуванні інструментів реалізації стратегії.

Особливості процесу планування для житлового будівництва полягають у досягненні саме стратегічних пріоритетів для регіонального рівня у його тісному взаємозв'язку із територіальним плануванням. На основі генеральної схеми планування території України [6] окреслені пріоритети у використанні виробничих сил

кожного регіону, але територіальне планування в самому регіоні належить до компетенції регіональної влади. Процес генерального планування використання території регіону та забудови міських поселень і сільської місцевості є надзвичай важливим і має бути ув'язаний із стратегією соціально-економічного розвитку території, стратегією розвитку житлового будівництва, інвестиційними програмами і виробничими планами щодо використання виробничих сил регіону. Досягти цього можна шляхом внесення до базової стратегії соціально-економічного розвитку регіону окремого розділу, що буде висвітлювати маркетингову стратегію регіону у його взаємозв'язку із генеральним планом розвитку регіону.

Маркетингова або брендингова стратегія має відображати переваги та подальші дії регіональної влади щодо використання цих переваг за напрямками: регіон як місце для життя, регіон як об'єкт для інвестицій, регіон як виробник товарів і послуг, регіон як місце для туризму. У комплексі реалізація переваг за всіма напрямками регіональної маркетингової стратегії підвищить популяризацію регіону, сприятиме покращенню його іміджу і просуванню в національному та світовому масштабі як рекламного товару або продукту. Важливий розділ маркетингової стратегії – це позиціонування регіону як місця для життя. Саме цей напрям безпосередньо пов'язаний із розвитком житлового будівництва та відтворенням житлового фонду у регіоні.

Територіальне планування та брендинг варто ув'язати із заходами щодо зростання інвестиційної привабливості регіону. Адже головна мета вказаних процесів полягає у залученні додаткових коштів у систему життєзабезпечення регіону. Безперечно, важливим у цьому процесі є не розробка програмних документів, а забезпечення їх реалізованості на основі науково обґрунтованих підходів, сценарних рішень, дотримання збалансованого просторового розвитку регіону.

Регулювання як функція механізму реалізації стратегії відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні передбачає:

- бюджетне забезпечення житлової нерухомості і інженерних комунікацій, що знаходяться у державній власності;
- стимулювання інноваційного розвитку житлового будівництва та запровадження оцадливих технологій у відтворення

житлового фонду регіону;

- організаційну та фінансову підтримку результативних територіальних інтеграційних структур у будівництві;
- захист регіональних виробників будівельних матеріалів через використання компенсаційних інструментів;
- налагодження міжрегіональних і міжнародних відносин в системі житлового будівництва, сприяння створенню прикордонних кластерів та євро регіонів;
- налагодження цивілізованих конкурентних відносин між забудовниками на регіональному рівні та інше;
- стимулювання процесів зайнятості у будівництві та належного соціального забезпечення задіяних працівників;
- обмеження негативного впливу житлового будівництва на природне оточуюче середовище.

Головна мета регулювання як функції механізму реалізації стратегії полягає у створенні відповідних умов для найбільш повного і своєчасного досягнення поставлених стратегічних пріоритетів. Регулювання може здійснюватися на основі компенсаційних, стимулюючих, обмежуючих або забороняючих інструментів прямого і опосередкованого впливу. Регуляторна політика у житловому будівництві повинна мати системний вплив на стимулювання його розвитку у регіоні.

Координація дій учасників є так званим індикатором успішності роботи регіональної влади. Виконувати координаційну функцію має єдиний орган, що акумулює інформацію про стан, проблеми та перспективи розвитку житлового будівництва в регіоні. На жаль, сьогодні централізація інформації у будівництві не відбувається, втрачені навіть архіви у багатьох регіонах із схемами розміщення комунікацій міст та проектними документами на кожен житловий будинок. Це відбулося через припинення діяльності багатьох науково-проектних інститутів у системі будівництва і будівельної індустрії та їх низьку окупність. За статутними документами функцію координації дій учасників можуть на рівні регіону виконувати два органи: територіальний орган Державної архітектурно-будівельної інспекції України (до функцій з координації згідно положення про неї належать: здійснення державного контролю та нагляду за дотриманням вимог законодавства, будівельних норм, державних стандартів і правил; виконання дозвільних та реєстраційних функцій у будівництві, ліцензуван-

на у визначених законодавством випадках) та управління будівництва і архітектури обласних державних адміністрацій (до функцій належать: координація діяльності суб'єктів містобудування щодо комплексного розвитку територій, забудови населених пунктів на території області, поліпшення їх архітектурного вигляду).

За даними всесвітнього економічного форуму одержання дозволу на будівництво є одним з найбільших ризиків, що заважають веденню бізнесу в регіонах України, за цим розділом вона знаходиться на 175 місці зі 178 [7]. Кількість процедур у цій сфері дорівнює 30, для оформлення яких потребується 471 день, в той час як в країнах ЄС потребується 15,4 процедур терміном 161,5 дні.

Координація дій учасників тісно пов'язана із наступною функцією – організацією процесу відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні. Організація відносно виконання стратегії має здійснюватися за принципом організаційного проектування. Проектний підхід до виконання заходів регіонального значення може бути здійснений як на основі фінансування інвестиційних проектів, так і шляхом створення робочих проектних груп і використання колективного мислення, що в свою чергу забезпечить громадське обговорення і підтримку важливих рішень.

Організаційне проектування дозволить залучити широке коло виконавців і делегувати частину повноважень щодо реалізації стратегії на більш низький управлінський рівень (відділам або окремим структурам на будівельному ринку, навчальним та науковим закладам).

Контроль за виконанням стратегії має здійснюватися шляхом моніторингових процесів досягнення визначених стратегічних пріоритетів. Моніторинг реалізації стратегії дозволить не лише виявити проблемні місця, а й оперативно їх усунути, виправити ситуацію, скоординувати діяльність у майбутньому. Моніторинг також несе важливу інформаційну функцію для ознайомлення всіх зацікавлених у результатах реалізації стратегії учасників і стимулює персональну участь у виконанні її заходів.

Методи, інструменти та важелі механізму реалізації стратегії відтворення економічного потенціалу є важливими елементами, що забезпечують успішність досягнення стратегічних пріоритетів та забезпечують досягнення загальної мети

стратегії. Вони пов'язані між собою та залежні одне від одного, тому пропонується їх розглядати за ієрархічною послідовністю.

У регіональній економіці існують обмежуючі, стимулюючі або мотиваційні, заборонні методи та лобювання інтересів у процесі регулювання розвитку. З метою відтворення економічного потенціалу житлового будівництва в регіоні можливе використання кожної з перелічених груп. Для встановлення взаємозв'язку між переліченими групами методів та вибору способів досягнення стратегічних пріоритетів за допомогою найбільш доцільних важелів і інструментів пропонується розглядати всі вказані елементи за такими групами.

1. Обмежуючі методи регулювання процесу варто застосовувати для ринку житла еліт-класу та забезпечення підтримки вітчизняних виробників будівельних матеріалів і забудовників. Важливим процесом для забезпечення доступності житла є також регулювання цінних процесів на ринку нового житлового будівництва, але застосовувати в даному аспекті можна лише методи непрямого впливу, що не будуть обмежувати розвиток конкуренції на ринку житлового будівництва.

2. Заборонні методи щодо механізму реалізації стратегії відтворення економічного потенціалу можна застосувати до необхідності забезпечення стандартизації будівельної продукції, ліцензування і дозвільних процедур. У сучасних умовах запровадження системи управління якістю на регіональному рівні для досягнення переходу на європейські стандарти та показники житлової забезпеченості є вкрай необхідним. Сертифікатів якості потребують процеси проектування, безпосереднього будівництва, виробництва будівельних матеріалів і конструкцій. З одного боку, необхідність отримання сертифікату якості – сприятиме переходу ринку житлового будівництва на новий якісний рівень, з іншого – обмежуватиме кількість продукції неналежної якості.

Згідно діючих ДБН та чинних стандартів ISO серії 9000 [8] визначено комплекс технічних, економічних і організаційних заходів із ефективного управління якістю на всіх стадіях створення будівельної продукції. Нормативні вимоги до системи управління якістю доцільно розділити на 3 етапи: якість проектної роботи, безпосереднього процесу будівництва та експлуатації житлової будівлі. Використан-

ная вхідного, вихідного, операційного та приймального контролю, авторського та технічного нагляду та надалі державного контролю. Все це передбачає дотримання норм, стандартів та технічних умов, але на думку автора, мають бути надані також організаційні заходи щодо моніторингу якості продукції житлового будівництва на стадії експлуатації. Для цього доцільно ввести показники оцінки якості продукції житлового будівництва на вказаних трьох стадіях із градацією: технічні, організаційні та споживчих переваг.

Важливе значення у сучасних умовах має перехід системи проектування у житловому будівництві на стандарти EUROCODE, що мають забезпечити загальні критерії та методи проектування, які відповідатимуть європейській практиці, виробити єдині підходи до проектування серед власників, керівників, проєктувальників, виробників будівельних матеріалів, підрядників та експлуатуючих організацій, полегшити міжнародний обмін послугами у галузі будівництва, маркетинг та використання будівельних матеріалів, підвищити конкурентоспроможність забудовників на світовому ринку.

Одним із найважливіших методів державного регулювання інвестиційної діяльності у сфері будівництва є обов'язкова комплексна державна експертиза у повному обсязі всіх інвестиційних програм та проєктів незалежно від джерел фінансування, крім об'єктів, затвердження проєктів будівництва яких не потребує висновку комплексної державної експертизи.

3. Стимулюючі методи. Важливим пріоритетом є використання об'єктів незавершеного будівництва в якості об'єктів інвестування. Стимулююча роль регіональних органів влади полягає у визначенні переліку таких об'єктів і застосування інструментів фінансового характеру, зокрема викупу об'єктів незавершеного житлового будівництва у забудовників із високим ступенем готовності. Головна мета – це стимулювання якнайскорішої добудови незавершених об'єктів та їх реалізації, що безперечно позитивно вплине на забезпеченість житлом населення регіону.

Досягнення балансу попиту і пропозиції на ринку нового житлового будівництва за секторами є також важливим інструментом механізму реалізації стратегії відтворення житлового будівництва у регіоні.

Найважливішим завданням у процесі реалізації стратегії є впровадження інновацій різного характеру, що спрямовані на ресурсозбереження у житловому будівництві та вдосконалення розрахунків ефективності інвестиційного забезпечення інновацій. Такий процес дозволить скоротити терміни зведення житлових одиниць, знизити вартість будівництва, покращити технічні характеристики об'єктів та підвищити задоволеність мешканців житловими умовами.

Стимулювання притоку інвестицій у житлове будівництво має здійснюватися за рахунок реалізації наступних заходів: пріоритетність фінансування заходів із добудови об'єктів незавершеного будівництва у регіонах для забезпечення мешканців соціальним житлом; стимулювання використання заощаджень домогосподарств у фінансування житлового будівництва і відновлення житлового фонду; використання операцій лізингу та оренди у житловому будівництві та зменшення податкового тиску на забудовників; сприяння зниженню кількості посередників у виробництві та реалізації будівельної продукції; застосування інновацій для розвитку житлового будівництва регіону; вирішення питання власності на землю під будівлями і спорудами як основи підвищення інвестиційної привабливості сектору; зміна підходів до амортизаційної політики у будівництві; підтримка вітчизняних виробників і постачальників будівельних матеріалів і конструкцій; удосконалення іпотечного кредитування, зниження відсоткових ставок та продовження терміну кредиту.

4. Лобіювання інтересів регіону можливе за допомогою укладання регіональних угод. У разі налагодження співпраці між державними, регіональними органами влади та забудовниками можливе досягнення консенсусу інтересів всіх сторін. Процес лобіювання має на меті узгодження як політичних цілей, так і цілей соціально-економічного розвитку регіону. Для житлового будівництва він повинен мати місце у створенні інженерних комунікацій загальнодержавного і регіонального значення, доріг, будинків для соціально незахищених верств населення, зокрема: для інвалідів, дітей сиріт, осіб похилого віку тощо.

За допомогою методів лобіювання можна досягти вирішення таких заходів:

формування містобудівної політики, що визначає системний розвиток міст регіо-

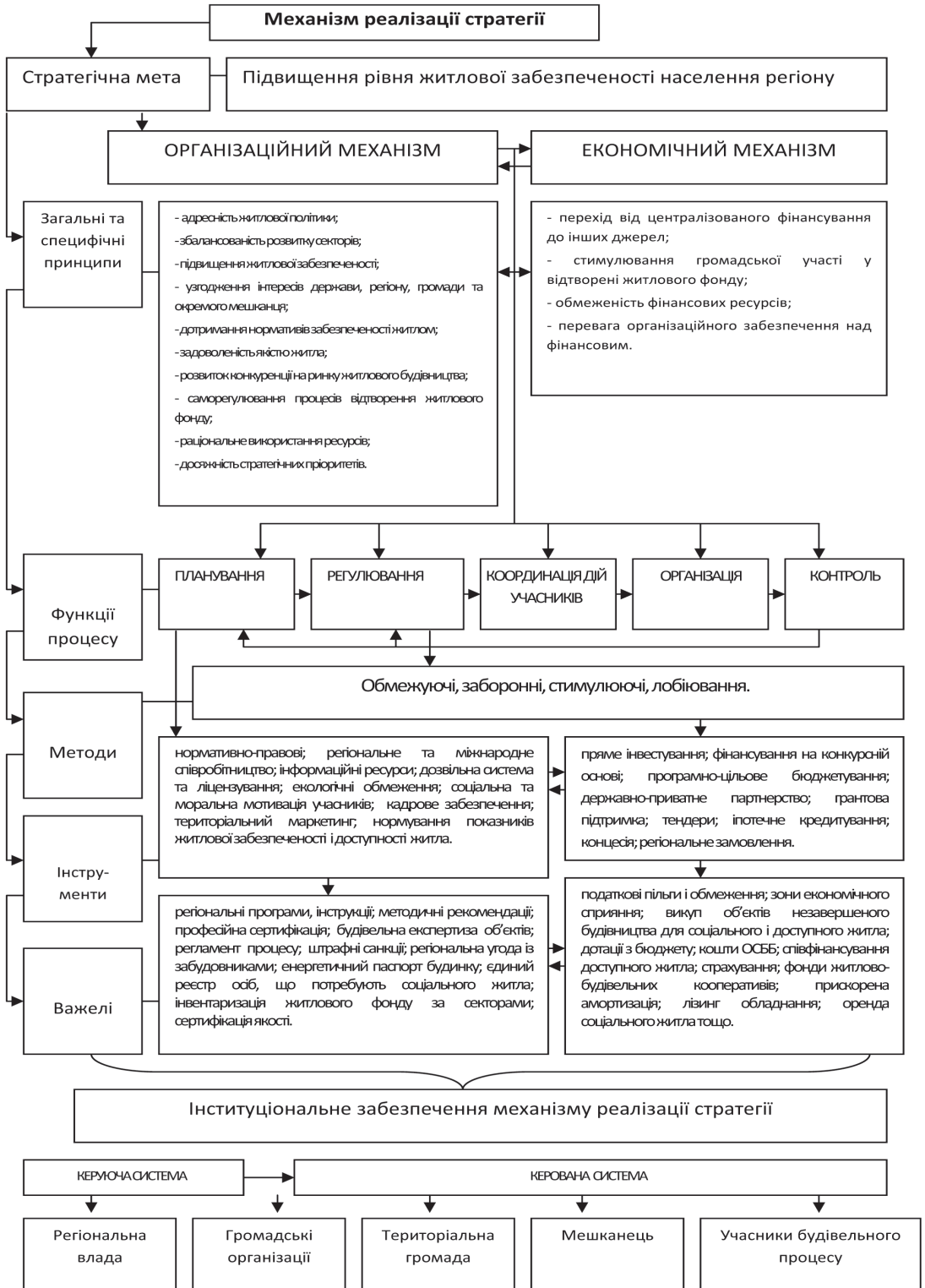

РИС. 1 - МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА У РЕГІОНІ

Джерело: розроблено авторами

ну на перспективу;

стимулювання притоку інвестицій у житлове будівництво в регіоні, особливо при створенні об'єктів доступного і соціального житла, розвиток інженерних систем і комунікацій, підтримку діючих проектів реконструкції житлового фонду регіону;

програмне і фінансове забезпечення будівництва інфраструктурних об'єктів загально регіонального значення у житлових масивах, що мають низький рівень або тривалий термін окупності, але важливе соціальне значення у розвитку території; узгодження інтересів містобудівної політики з державними програмами і пріоритетами у сфері житлового будівництва, будівництва і реконструкції доріг, інженерних мереж та комунікацій;

формування міського інвестиційного замовлення у сфері капітального будівництва для соціальних потреб;

сприяння фінансуванню заходів з охорони навколишнього середовища, зменшенню негативного впливу на нього під час житлового будівництва за рахунок лобювання участі регіонів у спеціалізованих екологічних програмах підтримки територій;

участь в розробці проектів, прогнозів, планів капітального будівництва, ремонту і реконструкції об'єктів із урахуванням стратегічних програм, що забезпечують збалансований розвиток міського господарства, а також адресних проектів будівництва на коротко- і середньостроковий періоди;

організація і впровадження в містобудівну практику сучасних досягнень у архітектурі і будівництві, прогресивних наукових розробок і проектних рішень, вдосконалення архітектурної зовнішності міст;

налагодження партнерства у міжрегіональних та міжнародних проектах і програмах щодо стимулювання розвитку житлового будівництва в регіоні, відновлення житлового фонду та покращенні системи управління ним;

взаємодія із засобами масової інформації в цілях інформування всіх учасників про архітектурно-будівельну діяльність у регіоні.

На основі здійсненого дослідження особливостей механізму реалізації стратегії відтворення економічного потенціалу житлового будівництва складено рис. 1.

Висновки та пропозиції.

Посилення конкуренції на ринку житлового будівництва вимагає перегляду підходів до системи управління якістю продукції підприємств. Співвідношення «ціна-якість» особливого значення набуває для житлового будівництва, дослідження вказують на зсування споживчих переваг від факторів зниження ціни до факторів зростання якості. У таких умовах, актуальною стає розробка нормативних вимог до забезпечення якості продукції у житловому будівництві, які мають враховувати чинники комфортності, довговічності, зручності, енергоощадності, естетичності та інші.

Таким чином, розробка основних положень організаційного і фінансового механізму реалізації інноваційної стратегії відтворення економічного потенціалу житлового будівництва у регіоні представляє собою складний та багатоплановий процес, в побудові якого не має єдиного підходу. На підставі дослідження автори запропонували комплексний підхід щодо застосування інноваційної складової щодо відтворення економічного потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. А.Н. Асаул, Ю.Н. Казаков, Н.И. Пасяда, И.В. Денисова *Теория и практика малоэтажного жилищного строительства в России* Под ред. д.э.н., проф. А. Н. Асаула. — СПб.: «Гуманистика», 2005. — 563с.
2. Асаул Н.А. *Институциональный подход к развитию инвестиционно-строительного комплекса // Экономическое возрождение России. — 2005. № 1 (3).*
3. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексюк О. І. *Ф 32 Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2005. — 261 с. — ISBN 966-574-738-X*
4. Жихор, О. Б. *Тенденції інноваційного розвитку економіки України в рамках реалізації стратегії економічного зростання [Текст] / О. Б. Жихор, Т. М. Куценко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2011. — Вип. 32. — С. 21–26.*
5. Яковлева, Н. Г. *Інноваційний потенціал підприємств та показники його використання [Текст] / Н. Г. Яковлева // Формування ринку вих відносин в Україні. — 2004. — № 5. — С. 40.*
6. *Про Генеральну схему планування території України [Текст]: Закон України від 7 лютого 2002 року №3059-III. - Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 30, ст.204*
7. *Building Resilience in Supply Chains // Електронний ресурс. Код доступу: <http://www.weforum.org>*
8. *http://www.iso.org/iso/ru/iso_9000.*